

Aaltje Vis, lange reizen met een kleine jol

Met hun 6,15 m lange *Aaltje Vis* varen Rob (69) en Ria (68) Snijder al 35 jaar het water dun. Ze zijn gemiddeld honderd dagen aan boord en hebben talloze, ook buitenlandse, havens bezocht.

Het is kamperen aan boord, maar een groter schip dan hun bij Kooijman & de Vries gebouwde Staverse jol willen ze beslist niet.

Door: Wim de Bruijn

Rob en Ria Snijder woonden vele jaren in Amsterdam en hadden een zeilende veldschuit waarmee ze de omgeving verkenden en ook op het IJsselmeer zeilden. De schuit had een ligplaats in de Looiersgracht. Als hulpmotor stond er een 1-cilinder luchtgekoelde Samofa diesel in. Die maakte wel veel herrie en het liefst zeilden ze dan ook. Op een dag nam een kennis ze mee naar zijn visserman zeeschouw. Ze

waren direct verkocht. Een visserman, dat was het einde! Er lag toevallig een Staverse jol in visserman uitvoering te koop aan de Nieuwe Meer. Toen ze het 6,15 m lange scheepje hadden bekeken, waren ze helemaal enthousiast. De eigenaar had het pas een jaar of twee en had het gekocht van de familie Van der Kraan die in 1974 twee even lange Staverse jollen tegelijk had laten bouwen. Een jol met kajuit voor de heer

boven: *Aaltje Vis* met grootzeil, botterfok en kluiver

Van der Kraan en zijn vrouw, plus een visserman jol voor hun kinderen. In de oorspronkelijke koopacte van de werf stond als naam *Ansjovis* vermeld. Die was echter doorgestreept en daarboven stond *Aaltje Vis*, de naam van oma Van der Kraan. Die naam hebben Rob en Ria daarna nooit meer veranderd.

SCHIPPERS VAN DE KRING

Rob en Ria Snijder maakten kennis met de Schipperskring Kooijman & de Vries en Van Rijnsoever (SKVR) toen ze tijdens een zeiltocht veel ronde en platbodemjachten bij elkaar zagen. Het bleek dat ze aangekomen waren bij de zomerreünie van de Schipperskring. De volgende dag zou er wedstrijd worden gezeild. Ze mochten alleen meedoen als ze lid werden van de SKVR. Dat regelden ze ter plekke en ze eindigden als kleinste bootje bij de winnaars. Nu zijn ze alweer enkele tientallen jaren lid van de Schipperskring. Als het past in hun vaarschema zijn ze 's zomers van de partij bij het zomerevenement van regio Midden en ze doen dan graag mee aan de wedstrijd.

kaderfoto: Ria en Rob Snijder op de foto gezet door de fotograaf van WSV De Zeevang in Edam waar ze nu hun ligplaats hebben

rechts: Aan de wind in de wedstrijd. (Foto Hajo Olij)

onder: Een opname tijdens een van de eerste jollenwedstrijden voor de kust van Stavoren. Derde van links is de Aaltje Vis

Veel zeilen

De Snijders willen altijd snel varen. Als er iemand voor hen zeilt, dan willen ze er voorbij! De vijftien jaar oude zeilen werden dan ook al snel vervangen door een nieuw set zeilen, gemaakt door Jan de Boer uit Akkrum. Prima zeilen, gemaakt door een wedstrijdzeiler pur sang. In de loop der jaren werd de zeilgarderobe danig uitgebreid. Op het ogenblik zijn er behalve een grootzeil, stagfok en botterfok, ook drie kluivers in verschillende afmetingen aan boord, plus een aap, een speciaal gemaakt waterzeil van 6 m² en een grote halfwinder van 30 m². Want tijdens het zeilen wil je het maximale uit je schip kunnen halen. Toch moet je bij een jol op tijd reven. Als een jol onder helling komt verdwijnt de kiel namelijk achter de kimroning en gaat hij sterk verlijeren. Dus rechtop zeilen en tijdig reven!

Vissen op ansjovis

De Stavense jol werd vroeger speciaal gebouwd voor de ansjovisvisserij op ondiep water. Voor de fijne netten hadden de vissers een scheepje nodig zonder zwaarden, strijklampen en andere uitsteeksels. Anders zouden de netten bij het binnenboord halen gemakkelijk kunnen beschadigen. Het waren korte en relatief brede scheepjes met een gekromde steven en een platte spiegel die naar de waterlijn scherp toeloopt. Het is een rond schip, waarbij de kimroning zich zover doorzet dat de huid boven water licht naar bin-

nen valt. Het type heeft een rechte gaffel en geen zwaarden. Elke bouwer en ontwerper paste de lijnen aan. Zo heb je scherpe voorscheppen en heel bolle voorscheppen. Uiteraard zeilen de scherpe scheepjes sneller dan die met bollere boegen. Maar bij de laatste heb je meer binnenruimte. Hoewel er een aantal houten jollen uit de visserij bewaard is gebleven, later al dan niet voorzien van een kajuit, zijn er aanvankelijk ook houten jollen als jacht gebouwd. In de tweede helft van de vorige eeuw bouwde men veel stalen Stavense jollen in lengtes variërend van 5,20 tot 9 meter.

HOLLAND I HELSINGOR FESTIVAL
REGATTA SNEKKERSTEN HAVN
31-7-1994 FORSTE PRÆMIE
SPONSORAT AF
ABN AMRO BANK NV

links: Met de laag geplaatste giek en de verlengde mast kan er een grootzeil van 14 m² worden gehesen

rechts: Als deelnemer aan het 'Holland I Helsingor Festival' in juli 1994 kregen ze een fraaie plaquette. Ook moesten ze langs het beroemde beeldje van de Kleine Zeemeermin in Kopenhagen varen. Bij gebrek aan wind dan maar op de motor

onder: Drooggevallen in de baai van Terschelling. De kiel is een stuk in de prut weggezakt

serman werden geleverd. Later werd er nog een aantal jollen gebouwd door Siem de Vries in Werkendam, toen hij samen met Jan Kleijwegt de werf "De Scheepsbouwers" opzette en daar zelfs jollen van 9 m lengte bouwde. De ontwerpen van Gipon waren wat vol in de kop en Jan Kooijman ging, samen met ontwerper Dick Lefeber die toen bij de werf in dienst was, het ontwerp wijzigen. De dooskiel werd vervangen door een zware massieve plaatkiel. Het volle voorschip werd scherper gemaakt en er werden meer kleine wijzigingen aangebracht. Toen de eerste 8,00 m jol – de 7,80 m was ook 20 cm gegroeid – ging zeilen stond men versted van de sterk verbeterde zeileigenschappen. De jol zeilde veel sneller dan de oorspronkelijke 7,80 m en ook veel hoger aan de wind! Ook Ted van Rijnsoever bleef het scheepstype verbeteren en ook in Stellendam bouwde men steeds snellere jollen. Het bouwen van de ronde romp was niet goedkoop, maar toch werd de Staverse jol redelijk populair in die jaren.

Verre reizen

Rob en Ria Snijder hadden het in hun werkzame leven zo geregeld dat ze drie dagen werkten, Rob als leraar aan de Middelbare Hotelvakschool en Ria in de gezondheidszorg. Zo konden ze tenminste honderd dagen per jaar aan boord doorbrengen. In de schoolvakanties konden ook verre reizen worden gemaakt. Ze kregen de smaak te pakken toen ze met Stichting Sail Amsterdam in 1987 een Wad- en eilandentocht naar Bremerhaven maakten. Ze bleken de kleinste deelnemer! In SdZ 1992.1 beschreef Ria een tocht met de *Aaltje Vis* vanuit hun thuishaven Marken, binnendoor naar Vlissingen, langs de Belgische kust naar Calais en vandaar de oversteek naar Dover, waar ze na een reis van 13 dagen vanaf de thuishaven, aankomen. Daar liggen ze vier dagen verwaaid en maken tochtjes per bus en trein tot aan de *Cutty Sark* in Greenwich en als ze eindelijk vertrekken waait het eigenlijk nog te hard. In golfdalen kijken ze tegen vier meter hoge golven aan, die uiteindelijk allemaal keurig buiten de jol blijven. Ze komen weer aan in Calais waar ze weer een paar dagen moeten blijven liggen vanwege de harde westenwind, kracht 7-8. Uiteindelijk komen ze in Vlissingen, zeilen binnendoor naar Stellendam en komen zeiland langs de kust in IJmuiden aan. Dan is het nog maar een klein stukje naar Marken. Samen met anderen zeilen

onder: Visserijdagen 1989. De netten worden binnengehaald

inzet: Het hoekwant moet weer van aas worden voorzien. Een secuur werkje, want de lijn met aas moet moeiteloos kunnen uitlopen

Het waren oorspronkelijk jollen gebouwd voor de visserij door Douwe Roosjen en Strikwerda uit Stavoren en Wildschut uit Gaastmeer, het was ontwerper Jaap Gipon die voor Jan Kooijman jollen voor seriebouw in staal ging ontwerpen.

Gipon jollen

De kleinsten waren de 6,15 m jollen die in 1974 voor de familie Van der Kraan werden gebouwd. Verder tekende Gipon, die zelf jarenlang in een houten Wildschut jol zeilde, Staverse jollen in lengtes van 6,15 m, 6,80 m, 7,00 m en 7,80 m. In totaal werden op de werf van Kooijman & de Vries in Deil zeker vijftig Staverse jollen in verschillende lengtes gebouwd. Volgens Ted van Rijnsoever waren er hooguit vijf stuks die als vis-

ze ook naar de Oostzee. Dat bevalt goed en er volgen tochten naar Bremerhaven, Hamburg, Helsingør en tweemaal Kopenhagen. De verste bestemming was Stettin in het noordwesten van Polen. En dat allemaal met een jol van 6,15 m waarop het toch kamperen blijft met de kombuis onder een bank. Om in het vooronder te krui-
pen moet je door een kleine opening waar twee ruime slaappleaatsen zijn, maar waar je alleen gebukt op een kooi kunt zitten. Met slecht weer kun je nergens schuilen, je bent afhankelijk van goede zeilkleding of een tent over de giek. Wel hebben Rob en Ria inmiddels het voordek en de scheepshuid in het vooronder goed geïsoleerd en alles gezellig betimmerd, zodat het geen straf is om bijvoorbeeld in de kooi te liggen lezen.

Zeileigenschappen

Zoals al eerder beschreven hebben de Gipon jollen een relatief vol voorschip. Omdat de bouwer een standaard mastkoker maakte, zowel voor de kajuituitvoering als voor het vissermanmodel, was die voor de visserman eigenlijk veel te lang. Daarom zat de giek relatief hoog. Al snel na aankoop bracht Rob het lummelbeslag een stuk omlaag. Het zeilpunt kwam niet alleen lager, het nieuwe grootzeil kon nog een stuk groter! Rob vond zijn schip ook te loefgierig. Hij verlengde de botteloeff met ongeveer 30 cm, zodat het zeilpunt van het voorzeil naar voren ging. Tevens liet hij het voorstag niet op de ring op de hommer, maar een stukje erboven aangrijpen, zodat het voorlijk van de fok wat langer kon worden. Voor betere zeileigenschappen werden ook bakstagen aangebracht zodat het voorstag van fok en ook van de kluiver echt strak kwam te staan als je het bakstag op de lier in de kuip doorzette. Voor het bestellen van nieuwe zeilen maakte Rob met een lange las de mast aan de voet een halve meter langer. Zo konden de nieuwe zeilen ook weer groter worden.

Want na zeilen van Jan de Boer, kwamen er prima zeilen van (de inmiddels gestopte) Theo Dokman (TD Sails). Toen er vorig jaar weer nieuwe zeilen moesten komen was het aan Molenaar in Grou om mooie, snelle zeilen te maken. Dat is helemaal gelukt!

boven: Lekker voor de wind met het waterzeil bij. Let ook op de lieren op de mast om de vallen goed door te kunnen zetten

onder: Onder een bank in de kuip is een kookhoek ingericht. Tevens is er een aparte ruimte voor het kommaliewant en de voorraden. Zo zit het eigenlijk al vanaf de bouw van de jol

inzet: Het interieur is geïsoleerd en fraai afgetimmerd. Marker stof doet het goed op kussens en matrassen

onder: Je kunt - licht gebogen - zitten op de kooien onder het voordek. Er is zelfs een echte kachel voor koude dagen en om natte spullen te drogen

Bediening

De zeilen hijs je vlot met de hand, maar voor het laatste stukje worden de vallen om kleine lieren op de mast gedraaid en met een lierhendel worden de voorlijken van de verschillende zeilen doorgezet. Ook voor het doorzetten van de schoten van de botterfok zijn lieren gemonteerd en voor de kluiverschoten is er een centrale lier onder de knecht, zodat je die veilig vanuit de kuip kunt bedienen.

De jol stuurde zwaar en Rob zaagde een stuk van de hak van het roer af. Toen hij tevreden was over deze verbetering, ging hij het roerblad profileren tot een Nacraprofiel. Dus aan de voorzijde bol en in een punt naar achteren uitlopend. Toen dat goed werkte werd een rvs-slof om de onderkant gemaakt, tegen het beschadigen. Ook de scherpe achterkant werd voorzien van een bronzen profiel. Aan de voorzijde van het roer werd

nog enkele centimeters hout aanglijmd om een goede ronding te kunnen maken.

Onderhoud

De jol is jarenlang behandeld met epoxytar. Een prima product met als enige nadeel dat het grijs wordt. Jaap Gipon schreef zelfs een brief aan de familie Snijder waarin hij zijn ongenoegen uitsprak over de kleurstelling van de *Aaltje Vis*. Dat kon toch echt niet, zo'n doffe grijze boot. Gipon beschreef een kleurstelling die in zijn ogen perfect zou passen. Daar waren de Snijders het helemaal niet mee eens. De laatste jaren is de jol met een gedegen verfsysteem behandeld en... alles is zwart, maar niet meer dof!

Toen de oorspronkelijke Renault diesel werd vervangen door een nieuwe Mitsubishi diesel, kon Rob het motorruim eens goed inspecteren. Er bleek water te blijven staan achter wrangen en

links: Start van de Visserijdagen in Workum. De *Aaltje Vis* met als visserijnummer ST 12, zeilt langs de vuurtoren van organisator Reid

rechts: De kinderen van de eerste eigenaar maakten dit fraaie mastbord. Het is al vanaf de bouw aan boord

daar was de scheepshuid zover aangetast dat hij er dwars doorheen kon prikken. Met enkele vierkante decimeters nieuw staal was de romp weer 100% in orde. Deze winter wordt het onderwaterschip tot de waterlijn gestraald en in een vele lagen dik epoxy-systeem van Sikkens gespoten, zodat er de komende jaren veel minder werk is in het voorjaar. Een laagje zelfslijpende antifouling en klaar. Bovendien is het onderwaterschip straks een stuk gladder, dus sneller! Ook moet het luikhoofd op het voordek worden vervangen.

BOEK OVER STAVELSE JOLLEN

Op de website www.dirkhuizinga.com van Dirk Huizinga (die in de Spiegel eerder over Stavelse jollen schreef) kwam ik ook een e-book tegen getiteld *Stavelse jollen overzicht*. Het betreft een inventarisatie van Stavelse jollen 1988-1993 door Ria Snijder, door Dirk Huizinga aangevuld met actuele informatie. Een boek van bijna 300 pagina's, waarover de bescheiden Ria Snijder niet had gesproken. Het boek is gratis te downloaden, wat ik deed. Ik las vervolgens dat er rond 1987 een plan lag om een boek samen te stellen over Stavelse jollen. Het idee kwam van Ton Tekstra van de ST 53. Ton schreef in SdZ 1988.4 over de jollenwerven van Strikwerda en Roosjen in Stavoren. Jan Kooijman was bereid om de eindredactie op zich te nemen en onderdelen van het

Dat is wat lastiger omdat je niet direct naast de betimmering kunt lassen, dus dat vergt nog wel wat slopen en wat aanpassingen.

Wedstrijden en evenementen

De Snijders willen altijd hard! Als ik door een dik plakboek blader kom ik tal van wedstrijden en evenementen tegen, waaraan ze hebben deelgenomen. Bij de Brandaris Bolkoppenrace in de jaren '90 waren ze graag van de partij. Dat waren goed georganiseerde wedstrijden waar de deelnemers zelfs honderd gulden startgeld kregen voor de onkosten om naar de start te komen. Muider Hardzeildagen, Jollendagen in Andijk, Jollenwedstrijden voor Stavoren, visen tijdens de Visserijdagen Workum, de Jan Haring- en de Kaarplatenrace, de Zuidwal, je

boek zouden eerst worden gepubliceerd in de Spiegel. Ook Thedo Fruithof, zelf jolleneigenaar en redactielid van de Spiegel, was bij het project betrokken en alle bekende jolleneigenaars en bouwers werden aangeschreven. Ook Ria Snijder kreeg een brief en ze bood direct aan om mee te werken aan het maken van een overzicht van alle bekende jollen. Ria verzamelde alle mogelijk informatie op keurige invulformulieren, maar het plan werd verder niet uitgevoerd. De formulieren bleven 25 jaar in een bureaulade liggen tot Dirk Huizinga zich erover ontfermde, te meer omdat hij al jaren met Stavelse jollen bezig was. In het e-book zijn alle handgeschreven formulieren van Ria, gescand, opgenomen. De jollen zijn geordend naar herkomst en naar de ontwerper, vaak ook bouwer, van de jol.

Na de jollen van Douwe Roosjen, Strikwerda en

kunt het zo gek niet bedenken of ze deden een of meerdere keren mee. Dankzij goede zeilen, een uitgebreide zeilgarderobe en goed inzicht, wonnen ze vaak. Ria stuurt en Rob zorgt voor de zeiltrim: 'Na 35 jaar heb je aan een half woord genoeg. Er hoeft niet veel gediscussieerd te worden aan boord.' Ze genieten nog steeds met volle teugen en op de vraag of ze ooit aan een groter schip hebben gedacht, kijken ze me bijna verontwaardigd aan. Groter? Nee hoor, dat kamperen aan boord bevalt ons prima, we slapen goed en we kunnen (bijna) alles aan met ons weerbare scheepje dat zich in die 35 jaar uitstekend heeft bewezen. Sinds ze niet meer in Amsterdam wonen, maar in Purmerend, liggen ze bij WSV De Zeevang voor de sluis in Edam, een stukje fietsen en je kunt zeilen. ♪

Wildschut komen de jollen van de Westwal aan bod. Dan worden de ontwerpen van Jaap Gipon behandeld. Verder kom ik ontwerpen tegen van Henk Tingen gebouwd bij Huisman in Ronduite, jollen van Erik Slagmoolen uit Andijk en van Willem Nauta en Eeltje Kuperus uit Makkum. Ook Anton van der Werff uit Stavoren bouwde jollen en Henk Lunstroo ontwierp fraai gevormde en goed zeilende jollen. Verder kom je jollen tegen van Pier Piersma uit Heeg, van Elsenga uit Sneek, Van Bein Brandsma uit Rohel, van de Gebr. Kok uit Muiden en zelfs een jol van Blom uit Hindeloopen. Wat fantastisch dat er zoveel over de Stavelse jollen is vastgelegd. Het boek *Stavelse jollen* is ook als "echt boek" verkrijgbaar via Huizinga's site. Bij bestelling wordt er een exemplaar geprint en na betaling opgestuurd.